

بِسْمِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Fecr Yayınları: 179

BİR DÜŞÜNCE VE EYLEM ADAMI ALİ ŞERİATİ

ALİ ŞERİATİ SEMPOZYUMU
17-18 Kasım 2012 - İstanbul

FECD YAYINEVİ

Editör: Dr. Murat DEMİRKOL

©FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj
CİNAS GRAFİK
Kapak
CİNAS GRAFİK
Baskı / Cilt

KALKAN MATBAACILIK
Büyük San. 1. Cad. 99/32 İskitler
Tel: 3419234-3421656 Ankara

1. Baskı: Mart 2013

ISBN: 978-605-5482-48-0

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.

Rüzgârlı Cad. Rüzgârlı İşhanı No: 2/5 Ulus - ANKARA

Tel: (0312) 310 08 60 (pbx) - Fax: 311 47 89

Web: www.fcr.com.tr - e-mail: fcr@fcr.com.tr

BİR DÜŞÜNCE VE EYLEM ADAMI

ALİ ŞERİATİ

ALİ ŞERİATİ SEMPOZYUMU
17-18 Kasım 2012 - İstanbul

FECR YAYINEVİ

Editör: Dr. Murat DEMİRKOL

Ankara - 2013

ALİ ŞERİATİ SEMPOZYUMU

Tertip Heyeti

Prof. Dr. Hicabi KIRLANGIÇ (Başkan)
Doç. Dr. İhsan TOKER
Doç. Dr. Gürbüz DENİZ
Doç. Dr. Şamil ÖÇAL
Dr. Erdiñ DOĞRU
Dr. Murat DEMİRKOL
Dr. Enver ARPA
Tuncer NAMLI
Hüseyin NAZLIAYDIN

Danışma Kurulu

Prof. Dr. Coşkun ÇAKIR
Prof. Dr. Derya ÖRS
Prof. Dr. Ejder OKUMUŞ
Prof. Dr. Fuat AYDIN
Prof. Dr. İlhami GÜLER
Prof. Dr. Mehmet EVKURAN
Prof. Dr. Mevlüt UYANIK
Prof. Dr. Şinasi GÜNDÜZ
Doç. Dr. Kadir CANATAN
Doç. Dr. Mustafa TEKİN
Dr. Necdet SUBAŞI

~ ~ ~

Sempozyum konuşmalarının büyük bir bölümünü deşifre ederek
kitaba dönüşmesindeki özverili katkılarından dolayı
Hayriye NAMLI ve *Fatma Gül NAZLIAYDIN* Hanımefendilere
teşekkür ederiz.

İÇİNDEKİLER

Ön Söz	7
Açış Konuşması	
Hüseyin Nazlıyıldın.....	11
Sunuş Konuşması	
Prof. Dr. Hicabi Kırlangıç.....	15
Protokol Konuşmaları	
Mustafa Kara.....	17
Dr. Puran Şeriatî	19
Dr. İhsan Şeriatî	22
Konferans : <i>İslam Düşünce Geleneğinde Ali Şeriatî</i>	
Ali Bulaç	23
I. Oturum	
Başkan : Prof. Dr. İlhami Güler	43
Tebliğ : <i>Ali Şeriatî: Niyet, Eylem ve Tavrın Entelektüel Dili</i>	
Dr. Necdet Subaşı.....	45
Müzakere : Hilal Kaplan	64
Tebliğ : <i>Ali Şeriatî 'de Edebî Üslup ve Dil</i>	
Prof. Dr. Hicabi Kırlangıç	71
Müzakere : Yıldız Ramazanoğlu.....	91
Tebliğ : <i>Ali Şeriatî 'nin İran ve Türkiye'deki Yansımaları</i>	
Hamza Türkmen.....	97
Müzakere : Dr. Mustafa Yılmaz.....	105
II. Oturum	
Başkan : Prof. Dr. Coşkun Çakır.....	121
Tebliğ : <i>Çağdaş İslam Düşüncesinde Ali Şeriatî</i>	
Doç. Dr. İhsan Tokar.....	123
Müzakere : Doç. Dr. Mustafa Tekin	140
Tebliğ : <i>Dr. Ali Şeriatî 'nin Siyasal Düşüncesi</i>	
Ertuğrul Cesur	145
Müzakere : Prof. Dr. İlhami Güler	158
Tebliğ : <i>Ali Şeriatî, Kapitalizm ve Marxizm</i>	
Ümit Aktaş	165
Müzakere : Doç. Dr. Yücel Bulut	194

III. Oturum

Başkan	: Prof. Dr. Şinasi Gündüz	203
Tebliğ	: <i>Ali Şeriatı 'de Gelenek ve Modernizm</i> Doç. Dr. Şamil Öçal	205
Müzakere	: Prof. Dr. Mehmet Evkuran.....	223
Tebliğ	: <i>Ali Şeriatı 'nin Şia ve Ehli Sünnet 'e Bakışı</i> Dr. Murat Demirkol.....	229
Müzakere	: Doç. Dr. Hakan Olgun	254
Tebliğ	: <i>Ali Şeriatı 'nin Dinler Tarihine Bakışı</i> Prof. Dr. Mahmut Aydın	259
Müzakere	: Prof. Dr. Fuat Aydın.....	285

IV. Oturum

Başkan	: Prof. Dr. Ejder Okumuş	299
Tebliğ	: <i>Ali Şeriatı 'de İnsanın Özgürlük Sorunu ve Yabancılaşma</i> Doç. Dr. Kadir Canatan.....	301
Müzakere	: Doç. Dr. Hüseyin Yılmaz.....	331
Tebliğ	: <i>Ali Şeriatı 'nin Hayatında, Tefekküründe ve İmgeleminde Kadın</i> Cihan Aktaş.....	335
Müzakere	: Doç. Dr. Alev Erkilet	387
Tebliğ	: <i>Ali Şeriatı 'de Hac İbadetinin Yorumu</i> Doç. Dr. Gürbüz Deniz	393
Müzakere	: Prof. Dr. Bayram Ali Çetinkaya.....	409

Değerlendirme Oturumu

Başkan	: Prof. Dr. Hicabi Kırılancı	417
Katılımcılar	: Prof. Dr. İlhami Güler	418
	Prof. Dr. Coşkun Çakır	423
	Prof. Dr. Ejder Okumuş	429
	Tuncer Namlı.....	434
	Sinan Tavukçu.....	438
	Rufi Tiryaki	440
	Fatma Öztop	442
	Ayla Kerimoğlu.....	443
	Habil Mert	445
	Dr. İhsan Şeriatı.....	447
	Dr. Puran Şeriatı	450

Kapanış Konuşması

Tuncer Namlı	453
--------------------	-----

ÖN SÖZ

17-18 Kasım 2012'de İstanbul Bağlarbaşı Kongre ve Kültür Merkezi'nde düzenlenmiş olan Ali Şeriatî Sempozyumu, Türkiye'deki entelektüel ilginin evrenselliğini belgelemesi açısından kayda değer bir kültürel ve entelektüel faaliyet olarak görülebilir. Ülkemizde yerli veya yabancı, Müslüman veya Gayrimüslim birçok düşünür ve bilgini konu alan sempozyum, panel ve konferans tarzı anma ve anlama etkinliklerinin düzenleniyor olması fikrî ve akademik anlamda sınırların kaldırılmakta ve düşünce, bilim ve sanat alanlarında evrensel düzlemde söz sahibi olma yolunda ilerlendiğini göstermektedir.

Bu manada özellikle Şii bir İranlı aydın ve düşünürün Sünnî toplumda fikirleri ve eserleriyle teveccüh ve rağbet görmesi ayrıca sevindirici bir gelişmedir. Ali Şeriatî'nin kendi ülkesindeki popülaritesinin azami on yıllık bir gecikmeyle 1978'lerden itibaren kitapları vasıtasıyla Türkiye'de de varlık göstermesi, pek az yabancı yazar ve düşünüre nasip olmuş bir ayrıcalıktır. Şeriatî'nin 1977'de öldüğünü veya öldürüldüğünü ve Humeyni önderliğindeki İran İslam Devrimi'nin 1979'da gerçekleşmiş olduğunu yana getirenlerin zihninde kaçınılmaz olarak Şeriatî'nin bu devrimdeki rolüne dair sorular ve hatta kanaatler belirmektedir. Şeriatî'nin konferansları ve kitaplarıyla İran Devrimi arasında hiçbir doğrudan irtibatın olmadığını söylemek lehte yapılacak iddiadan daha doğruya yakındır. Buna rağmen Türkiye'deki İslamî uyanış, ilk zamanlarda Şeriatî'yi İslam Devrimi'nin ideologu ve aktörü olarak gördü ve onunla mollalar arasındaki zihniyet farkını geç anladı. Bunun birçok sebebi vardır belki, ama en önemlilerinden ikisi, Türkiyeli İslamcıların Devrime ve Şeriatî'ye aynı sempatiyle yaklaşmaları ve Şeriatî'nin kitaplarının kısmî ve o da çoğu İngilizceden yapılan çevirilerle aktarılmış olması kabul edilebilir. Bunda Türkiye'deki İslamî uyanışın mezhep bağlarına takılmayan ihlâslı duruşu ve yüksek beklentisi de etkili olabilir.

Şeriatî'yi İranlı ve Şîî kimlik unsurlarını fazla abartmadan Malîk bin Nebî, İsmail Raci Faruki, Seyyid Hüseyin Nasr, Fazlurrah-

man, Roger Garaudy ve Aliya İzzetbegoviç gibi dünyaya mal olmuş diğer Müslüman düşünürlerle aynı düzlemde ele alıp değerlendirmenin onu doğru anlamak ve İslam düşüncesindeki yerini ve İslamî bilinçlenme sürecindeki rolünü tespit etmek açısından daha sağlıklı bir tutum olacağı düşüncesindeyim. Bu topraklarda yerleşik geleneksel düşünce ve kabulleri sorgulayan Şîî veya Sünnî hemen her düşünürü karşı belli bir mesafe koyan ve hatta bunları Sünnî ise mezhepsizlikle, Şîî ise adı üstünde Şia savunuculuğuyla suçlayan kesimler ola gelmiştir. Bunun karşısında bu düşünürlerle değişik tonlarda olmakla birlikte hayranlıkla bağlanan ve düşüncelerinin eleştirilmesini bile gelenekçilik ve eskide kalmışlıkla itham eden kimseler de yok değildir.

Ali Şeriatî'nin 37 kitaptan oluşan ve birçoğu daha önce Türkçeye hiç çevrilmemiş olan külliyatını yeni ve titiz bir tercümeyle Farsçadan Türkçeye kazandıran Fecr Yayınevi, bu kültür hizmetini Şeriatî'nin düşünce dünyasının çeşitli yönleriyle ele alınacağı bir Sempozyumla taçlandırmak istedi. Bu kitap işte bu niyetin ürünü olan Sempozyum tebliğlerinden ve müzakerelerinden oluşmuş bir eserdir. Ülkemizde Ali Şeriatî'yi konu alan konferanslar ve paneller düzenlendi; ama onun fikirleri ve misyonuyla çoğunluğu akademisyenlerden oluşan ilim ve düşünce insanları tarafından büyük oranda akademik ve ilmî bir yaklaşımla hazırlanmış tebliğlerle bir sempozyum çerçevesinde gündeme getirilmesi ilk olarak bu sempozyumla mümkün olmuştur.

İki güne yayılmış, bir konferans ve biri değerlendirme oturumu olmak üzere beş oturumdan oluşan Ali Şeriatî Sempozyumunda 12 tebliğ sunuldu ve her tebliğ ayrı bir müzakereci tarafından değerlendirildi. Detaya girmeden şu kadarını söylemekle yetineceğim: Bu sempozyumda Şeriatî bütün olmasa da birçok yönüyle ele alındı. Aydın duruşu, eserlerindeki edebî yön, fikirlerinin İran ve Türkiye'deki yansımaları, çağdaş İslam düşüncesine katkıları, siyasal ve ekonomik görüşleri, modern Batılı akımlara yaklaşımı, gelenek ve modernizm arasındaki konumu, Şia ve Ehlişünet'e bakışı, sosyoloji ve dinler tarihindeki yeri, insanın özgürlüğü ve yabancılaşma meselesine yaklaşımı, kadın anlayışı ve hac ibadetine getirdiği yorumlar bunların belli başlılarını oluşturmaktadır.

Tebliğlerde en çok vurgulanan noktalar; Ali Şeriatî'yi herhangi bir akademik disipline yerleştirmenin zorluğu, hatta onun hiçbir akademik ve entelektüel amaç ve kaygı taşımadan yazmış ve konuşmuş bir aydın olduğu, Şii kültür dünyasında yetişmesine rağmen tüm ümmeti kucaklayan geniş bir düşünce ufkuna sahip olduğu, Türkiye'de mukayese edilecek bir benzerini bulmakta zorluk yaşandığı hususlarıdır. Bu Sempozyumun, Ali Şeriatî gibi tüm dünyaya mal olmuş bir düşünür ve aydının akademik ortamlarda bilimsel bir yaklaşımla araştırma konusu yapılmasına ve akademik ortamları da aşan geniş fikrî çevrelerde fikirlerinin tartışılmasına ve analiz edilmesine başlangıç oluşturacağını ümit ediyoruz.

Dr. Murat DEMİRKOL